

**2018 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI BAĞLAMINDA HAZIRLANAN
ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ**

Dr. Öğr. Üye. Cafer ÇARKIT*

ÖZ

Türkçe dersinin temel amacı öğrencilere anadili bilinci kazandırarak Türkçeyi etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan temel öğretim araçlarının başında ders kitapları gelir. Ülkemizde 2018 yılında Türkçe Desi Öğretim Programı çağın gereklerine göre güncellenmiştir. Buna bağlı olarak 2018-2019 eğitim öğretim yılında yeni ders kitapları basılmış ve okutulmaya başlanmıştır.

Bu çalışmada 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre hazırlanmış ortaokul Türkçe ders kitaplarına yönelik öğretmen görüşleri yer almaktadır. Bu görüşlere bağlı olarak yeni basılan ders kitaplarının uygulama süreci hakkında bir bakış açısı oluşturmak amaçlanmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmanın örneklemi Kayseri merkez ilçelerinde görev yapan 12 Türkçe öğretmendir. Araştırma neticesinde elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucuna göre öğretmenler kitaplarda okuma anlama ve yazma etkinliklerini yeterli görürken dinleme ve konuşma etkinliklerini yetersiz bulmaktadır. Ayrıca öğretmenler metin seçimi, öğrenci seviyelerinin gözetilmemesi, metinlerin sınıf düzeylerinde tekrarı gibi konularında kitaplara eleştiri getirmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenler ders kitaplarının daha nitelikli hale gelmesi için öğrencilerin ilgisini çekecek metinlere yer verilmesi, dinleme ve konuşma becerilerinin geliştirilmesine dönük etkili ve yeterli düzeyde etkinliğin bulunması, kitapların zengin bir görsel içeriğe sahip olması, metinlerin öğrenci seviyelerine uygun seçilmesi, daha çok deyim ve atasözünü çalışmasına yer verilmesi, öğretmen kılavuz kitaplarının yeniden basılması gibi öneriler sunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğretim Programı, Türkçe Ders Kitabı, Öğretmen, Görüş, Değerlendirme

**TEACHERS' OPINIONS ON SECONDARY SCHOOL TURKISH TEXTBOOKS THAT
PREPARED IN THE CONTEXT OF 2018 TURKISH CURRICULUM**

ABSTRACT

The main objective of the Turkish course is to enable students to use Turkish effectively by gaining native language awareness. The main teaching tools used to accomplish this aim are textbooks. In 2018, the Turkish Curriculum was updated according to the requirements of the age. Consequently, in 2018-2019 academic year, new textbooks were published and started to be taught.

In this study, teachers' opinions about Turkish textbooks that prepared according to 2018 Turkish Curriculum are investigated. Thus, it is aimed to create a perspective about the application process of newly published textbooks. Qualitative research method was used in the research and the research data were collected by semi-structured interview form. The sample of

* Gaziantep Üniversitesi/Nizip Eğitim Fakültesi/Türkçe Ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, cafer_carkit_87@hotmail.com, Orcid ID: 0000-0003-4126-2165

the research is 12 Turkish teachers working in the central districts of Kayseri. The data obtained from the research were analyzed by content analysis. According to the results of the research, while teachers find the reading comprehension and writing activities sufficient they find the listening and speaking activities inadequate. In addition, teachers criticize books on text selection, non-observance of student levels and repetition of texts at classroom levels.

The interviewed teachers should include the texts that will be of interest to the students in order to make the textbooks more qualified, to have effective and sufficient level of activity for the development of listening and speaking skills, to have a rich visual content of the books, to select the texts in accordance with the student levels and proverbs and reprinting the teacher's guide books.

Keywords: Curriculum, Turkish Textbook, Teacher, Opinion, Evaluation

Giriş

Ülkemizde eğitim öğretim faaliyetleri Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre öğretim programları çerçevesinde yürütülür. "Okullarda ulaşılması gereken amaçları, bunları gerçekleştirecek dersleri ve konuları sıralayan, öğretmene bu işte rehberlik edecek düşünceleri kapsayan kılavuza öğretim programı denir" (Arslan vd. 2001: 30). Bu bağlamda öğretim programları dersin kazanımları, içeriği, ders işleme ve dersin değerlendirilmesi sürecinde öğretmenin en önemli rehberidir. Ders kitapları ise öğretim programlarının hedefleri doğrultusunda tasarlanan ve bu programlarda amaçlanan kazanımlara ulaşılmasında temel kaynak olarak kullanılan materyallerdir. Öğretim programlarının çağın ihtiyaçlarına göre değiştirilip geliştirilmesi ve bu anlamda kolektif bir sürecin (Marsh & Willis, 2007) takip edilmesi bir gerekliliktir. Özdemir (2009:127)'e göre öğretim programlarının sürekli biçimde gözden geçirilmesine ve güncellenmesine ihtiyaç vardır. Buna göre gözden geçirilip güncellenen öğretim programlarının temel materyalleri olan ders kitapları da yeniden ele alınmalı ve güncellenen öğretim programı kazanımları ile öğrenci ihtiyaçlarına göre yeniden yazılmalıdır.

Bilgisayar tabanlı öğrenme materyalleri, eğitimdeki kitapların üstünlüğüne yavaş yavaş meydan okumaktadır (Garland & Noyes, 2005: 86). Bu durumda ders kitaplarının sıkıcılıktan kurtarılıp öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda yeniden yapılandırılarak daha cazip hale getirilmesi bir gerekliliktir. Öğrencilerin ilgi ve değerlerine uygunluğu sorgulanmadan kabul edilip öğrenme ortamlarında kullanılan yapılandırılmış materyallerin öğrencilerin gelişimine ve programın hedeflerine hizmet etmesi beklenemez. Öğrencilerde erişilebilir düzeyde bir dil farkındalığı oluşturabilmek için kullanılacak ders kitaplarının bu mihvalde hazırlanması oldukça önemlidir.

Bilginin en kısa yoldan sistemli bir biçimde öğrenciye kazandırılacak hâle getirilmesini ve öğrencisinin öğrendiklerini uygulayarak, yeni araştırmalara yönelmesini isteyen öğretmen, bu amaçlarının hayatiyet kazanmasında en önemli desteği, ders kitabından görmektedir (Özbay, 2003: 63). Ders kitapları programda hedeflenen kazanımların ve ders içeriğinin düzenli ve eksiksiz bir şekilde öğrenciye kazandırılmasında başvurulan önemli bir kaynaktır. Bu nedenle ders kitaplarının hazırlanmasında belli ölçütlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Ders kitaplarında aranan nitelikler Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğinde ifade edilmektedir (MEB, 2012: 3). Buna göre ders kitapları:

- Anayasa ve kanunlara aykırı hususları içermez.

- Bilimsel hata içermez.
- Temel insan hak ve özgürlüklerini destekleyen ve her türlü ayrımcılığı reddeden bir yaklaşım sunar.
- Reklam niteliğinde öğeler içermez.
- Eğitim ve öğretim programının amaçladığı kazanımları kapsar.
- Görsel tasarım ve içerik tasarımı, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve öğrencilerin gelişim özelliklerini dikkate alarak yapılır.
- Kazanımları destekleyici nitelikte hazırlanır.
- Temel tasarım ilkelerine uygun olarak hazırlanır.
- Hangi kazanımı desteklediği ve teknik özellikleri gibi tanımlayıcı bilgileri uygun olarak etiketlenir.
- Sesli içeriklerde ses net ve anlaşılır olur. (MEB, 2012: 3).

Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1,2,3,4,5,6,7 ve 8. Sınıflar) çağımızın ihtiyaçlarına göre 2018 yılında yeniden düzenlenmiş programda bilgi, beceri ve davranışlar kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler ile bu bilgi, beceri ve davranışlar arasında bir bütünlük kurulması amaçlanmıştır (MEB, 2018: 4). “Programın uygulanmasına 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibariyle topyekûn olarak geçileceği ve sonrasında yapılacak izleme ve değerlendirme sonuçlarına göre gerekli güncellemelerin yapılacağı” (MEB, 2018: 7) programda ifade edilmiştir. Hazırlanan programa göre yeni ders kitapları da basılarak resmi ve özel okullarda okutulmaya başlamıştır. Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu düzeyinde hazırlanan kitapların önceki kitaplardan farkı “Ortaokul Türkçe Ders Kitabı” ve “Ortaokul Öğrenci Çalışma Kitabı” şeklinde iki parça olarak basılan kitaplar birleştirilmiş; “Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı” adı ile 5,6,7 ve 8. sınıf düzeylerinde tek kitap olarak basılmış, metinler ile metinlere dönük etkinlikler bu kitapta toplanmıştır. Ayrıca öğretmenlere yönelik hazırlanan “Öğretmen Kılavuz Kitapları” kaldırılmış ve hazırlayacakları planlar doğrultusunda öğretmenlerin dersleri yürütmeleri planlanmıştır.

Türkçe dersinin temel amacı öğrencilere anadili bilinci kazandırarak Türkçeyi en etkili bir biçimde kullanmalarına imkân sağlamaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan ders kitapları ise birer araçtır (Solak & Yaylı, 2009: 445). Türkçe ders kitapları programda hedeflenen okuma, yazma, konuşma ve dinleme kazanımlarının tamamına hizmet etmeli, güncel, bilimsel, edebi ve değerlerimize yönelik içeriklerle öğrencileri hayata hazırlamalı ve onlara estetik bakış açısı kazandırmalıdır. Bu anlamda hem metin seçimi hem görsellik hem de hazırlanan etkinlikler açısından yeterli ders kitaplarının hazırlanıp okullarda okutulması, hedeflenen kazanımlara ulaşılması açısından oldukça önemlidir.

Bu araştırmada 2018 Türkçe Öğretim Programı doğrultusunda hazırlanan Türkçe ders kitaplarının yeterliliği üzerine öğretmenlerin görüşleri alınarak kitaplara yönelik eleştirel bir bakış açısı ortaya konulmuş böylece Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda ifade edilen izleme ve değerlendirme sonuçlarına göre gerekli güncelleme çalışmalarına katkı sunmak amaçlanmıştır.

Problem Cümlesi

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı doğrultusunda hazırlanan Ortaokul 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe Ders Kitaplarının yeterliliği üzerine öğretmen görüşleri nasıldır?

Alt Problemler

- 1- Öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarında yeterli gördükleri özellikler nelerdir?
- 2-Öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarında yetersiz gördükleri özellikler nelerdir?
- 3- Öğretmenlerin ders kitaplarının niteliğinin artırılmasına yönelik önerileri nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma nitel araştırma modelinde desenlenmiştir. “Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır” (Yıldırım & Şimşek, 2016: 41). Nitel araştırmalarda bir olay, olgu ya da durumun derinlemesine araştırılması söz konusudur. Patton (2014)’a göre nitel araştırmalarda araştırmacı, çalışma yaptığı alanda zaman geçirerek analiz için gerekli verileri elde eder. Nitel araştırma türünde veriler derinlemesine açık uçlu görüşmeler, doğrudan gözlem veya yazılı dokümanlar yoluyla elde edilebilir. Bu araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2016)’e göre kişilerin verilerini, düşüncelerini, deneyim ve duygularını ortaya çıkarması açısından görüşme oldukça güçlü bir veri toplama tekniğidir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun kullanıldığı araştırmada görüşmecilerden derinlemesine veri toplanması amaçlanmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Kayseri merkez ve ilçelerinde görev yapan 12 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma nitel araştırma modelinde desenlendiği için çalışma grubunun oluşturulmasında amaçlı örnekleme metodu kullanılmıştır. “Amaçlı örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir” (Yıldırım & Şimşek, 2016: 118). Görüşme yapılan öğretmenlerin 7’si kadın 5’i erkek olup örnekleme yer alan öğretmenler farklı mesleki yıllarda deneyime sahiptir. Görüşme yapılan öğretmenlerin 3’ü yüksek lisans 9’u lisans mezunudur.

2.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma problemi ve alt problemleri bağlamında hazırlanmış olan görüşme formunda görüşmecilere kullanmış oldukları ders kitaplarının a) Yeterliliklerine b) Yetersizliklerine c) Ders kitaplarının niteliğinin artırılmasına yönelik önerilerine dair sorular sorulmuştur. Görüşme sonunda öğretmenlerin konu ile ilgili farklı görüşlerinin olup olmadığı sorularak yapılan görüşmelerden olabildiğince fazla veri toplanması hedeflenmiştir. Yapılan görüşmelerde öğretmenler sorulara içtenlikle cevap vermişlerdir. Araştırmada ele alınan Türkçe ders kitapları Kayseri’de 2018-2019 eğitim

öğretim yılında okutulan 5. sınıf MEB, 6. sınıf Eksen, 7. sınıf Dersdestek ve 8. sınıf MEB yayınlarının basmış olduğu kitaplardır.

2.4. Verilerin Tanımlanması

Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanan verilerin tanımlanmasında içerik analizi kullanılmıştır. “İçerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır” (Yıldırım & Şimşek, 2016: 242). Görüşmecilerden elde edilen veriler yazıya geçirildikten sonra her bir görüşmecinin ifadesi kodlanmış böylece araştırma temaları elde edilmiştir. Araştırma temalarının oluşturulmasında problem ve alt problemler göz önünde bulundurulmuştur. Patton (2014)’a göre nitel araştırmalarda elde edilen ham veriler içerik analizi yöntemiyle tema ve kategorilere ayrılıp okunarak süreç içerisinde ulaşılan tema, örüntü, anlayış ve içgörüler araştırmanın betimlemelerine dönüştürülür. Araştırmada bu süreç takip edilerek çalışmanın örüntüsü ortaya konulmuştur.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde içerik analizi kullanılarak elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Çalışma sonucunda elde edilen ham verilerin kodlanması yoluyla ulaşılan tema ve örüntüler Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Araştırmada Ulaşılan Kategori ve Alt Kategorilerin Frekans ve Yüzde (%) Dağılımı

Kod Listesi	Frekans(f)	Yüzde%
Yeterlilik	12	100
Okuma anlama etkinlikleri	7	58,33
Yazma etkinlikleri	6	50
MEB yayınları	5	41,66
Yetersizlik	12	100
Niteliksiz metin seçimi	9	75
Metinlerin seçiminde öğrenci seviyelerinin gözetilmemesi	8	66,66
Dinleme etkinliklerinin yetersizliği	7	58,33
Konuşma etkinliklerinin yetersizliği	6	50
Görsel içerik	6	50
Metinlerin tekrarı	5	41,66
Kelime, deyim ve atasözü çalışmalarının yetersizliği	5	41,66

Özel yayınlar	5	41,66
Türk kültürüne ait mani, ninni, türkü, tekerleme vb. türlerin eksikliği	4	33,33
Farklı türlerde dinleme metinlerine yer verilmemesi	3	25
Dil bilgisi konularının düzensiz sıralanışı	3	33,33
Dil bilgisi konularının zorluğu	2	16,16
Öneriler	12	100
Öğrencilerin ilgilerine yönelik metinler ders kitaplarına alınmalı	9	75
Dinleme becerisine dönük etkinliklerin sayıları artırılıp etkili bir dinleme öğretimi planlanmalı.	7	58,33
Özellikle 5 ve 6. sınıflarda öğrenci seviyelerine uygun metinler seçilmeli	6	50
Konuşma becerisinin kazandırılmasına yönelik nitelikli ve yeterli sayıda etkinlikler kitaplarda yer almalı	5	41,66
Öğrencilerin ilgisini çekecek zengin görsel içerikler kullanılmalı	5	41,66
Sözcük, deyim ve atasözü çalışmalarına yeterli düzeyde yer verilmeli	5	41,66
Dil bilgisi konuları birbirini tamamlar nitelikte ve düzenli bir sıra ile temalara dağıtılmalı.	5	41,66
Her sınıf düzeyinde öğrenci seviyeleri gözetilerek klasik metinlere de yer verilmeli.	4	33,33
Öğretmen kılavuz kitapları yeniden basılmalı.	4	33,33
Dil bilgisi etkinlikleri işlenen metinden hareketle hazırlanmalı	3	25
Özellikle 8. sınıf tema değerlendirme çalışmalarında merkez sınavlara yönelik soru, çalışma ve etkinliklere de yer verilmeli	2	16,16

3.1. Ders Kitaplarının Yeterliliğine Yönelik Bulgular

Görüşme yapılan öğretmenler 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında en çok okuma anlama etkinliklerini yeterli görmektedir (7 Kişi). Okuma metinlerinin anlaşılması için hazırlanan okuma anlama etkinlikleri, kitapların yeterli alanı olarak görülmektedir.

Okuma anlama etkinliklerini yeterli görüyorum (4. Görüşmeci)

Dinleme ve konuşma alanlarına göre okumaya yönelik etkinlikler yeterlidir diyebilirim (7. Görüşmeci).

Metnin anlaşılmasına yönelik hazırlanan etkinlikler ve sorular özellikler MEB yayınlarında (5, 8. sınıf) yeterli. Ama özel yayınlarda (6, 7. sınıf) aynı kazanımı ölçen okuma anlama etkinlikleri birbirini tekrar etmektedir (12. Görüşmeci).

Görüşme yapılan öğretmenlerden 6'sı kitaplarda yazma etkinliklerini yeterli bulmaktadır. Öğretmenler farklı türlerde metinler yazdırılmasını olumlu görmektedir.

Kitaplardaki yazma etkinlikleri de dinleme ve konuşma etkinliklerine göre daha iyi (1. Görüşmeci).

Şiir, hikâye, deneme, fabl gibi türlerde yazma etkinliklerinin olmasını beğeniyorum. (6. Görüşmeci).

5 öğretmen MEB yayınlarının kitaplarını (5, 8. sınıf) özel yayınların kitaplarına (6, 7. sınıf) göre daha yeterli görmektedir.

MEB yayınlarının kitapları özellikle 5. sınıfların kitapları çok iyi. Ama 6. sınıfların kitapları oldukça yetersiz (3. Görüşmeci).

Bence kitapların tamamını MEB kendi hazırlamalı (1. Görüşmeci).

3.2. Ders Kitaplarında Görülen Yetersizliklere Yönelik Bulgular

Yapılan analiz neticesinde öğretmenlerin ders kitaplarının yeterliliğinden çok yetersizliği üzerinde durdukları görülmektedir. Öğretmenler ders kitaplarında yer alan metinleri niteliksiz görmektedir. (9 kişi). Yine görüşme yapılan öğretmenlerin büyük bir bölümü (8 kişi) metin seçiminde öğrenci seviyesinin gözetilmediği ifade etmektedir.

Özellikle Atatürkçülük temasında yer alan metinler öğrenci seviyelerinin üzerinde olmaktadır. Benim bile anlamakta güçlük çektiğim makaleler öğrencilerin dersten sıkılmalarına yol açmaktadır (4. Görüşmeci).

Özellikle 6,7 ve 8. sınıflarda öğrencilerin anlamakta zorlandığı metinler bulunmaktadır (11. Görüşmeci).

Türk edebiyatının etkileyici hikâyeleri, romanları, şiirleri kitaplara daha çok alınıp öğrencilerde bir dil zevki oluşturmak amaçlanabilir (2. Görüşmeci).

Öğretmenlerin önemli bir bölümü dinleme (7 kişi) ve konuşma (6 kişi) etkinliklerini yetersiz görmektedir.

Dinleme ve konuşma becerilerinin öğretiminde kitap oldukça yetersiz. Ben farklı görevler ve yöntemlerle bu becerilerin kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapmaktayım (9. Görüşmeci).

Kitaplarda dinleme sürecinin iyi planlanmadığını söyleyebilirim (1. Görüşmeci).

Dinleme ve konuşma alanlarına göre okumaya yönelik etkinlikler yeterlidir diyebilirim (7. Görüşmeci).

Öğretmenlerin bir bölümü (5 kişi) kelime, deyim ve atasözlerinin öğretimi açısından kitapları yetersiz bulurken bir bölümü (4 kişi) Türk kültürüne ait mani, ninni, türkü, tekerleme vb. türler açısından 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre hazırlanan Türkçe ders kitaplarının yetersiz olduğunu ifade etmektedir.

Türk kültürüne ait mani, ninni, türkü vb. türler açısından kitaplar yetersiz kalmaktadır. Bu türler kitaplarda mutlaka olmalı hatta her sınıf düzeyinde milli kültür temasında bu türler ele alınmalı ve öğrencilerimize kültürümüze yönelik bu değerlerimiz aktarılmalıdır (12. Görüşmeci).

Görüşme yapılan öğretmenlerin yarısı (6 kişi) özel yayınların hazırlamış olduğu 6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının, MEB yayınları tarafından hazırlanan 5 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarına göre daha yetersiz ve düzensiz olduğunu ifade etmektedir.

MEB'in hazırladığı kitaplar 5. ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları özel yayınların hazırladığı ders kitaplarından daha yeterli ve düzenlidir. (6. Görüşmeci).

MEB yayınlarının kitapları özellikle 5. sınıfların kitapları çok iyi. Ama 6. sınıfların kitapları oldukça yetersiz (3. Görüşmeci).

Öğretmenlerin bir kısmı (2 kişi) dil bilgisi konularının zorluğundan bahsederken bir kısmı da (3 kişi) dil bilgisi konularının kitaplarda düzensiz sıralandığını belirtmiştir.

3.3. Ders Kitaplarına Yönelik Öğretmen Önerileri

Görüşme yapılan öğretmenlerin önemli bir bölümü ders kitaplarında yer alan metinlerin öğrencilerin ilgi ve seviyeleri ile onların dünyalarına hitap edecek tarzda olması gerektiğini ifade etmektedir.

Ders kitaplarına alınacak metinler mutlaka öğrencilerin ilgisini çekecek metinler olmalıdır (11. Görüşmeci).

Ders kitaplarında sınıf seviyeleri gözetilmeli, metinlerin yıllara göre dağılımı yapılmalı ve bir önceki yıl işlenen metinler sonraki yıllarda tekrar kitaplara konulmamalıdır. Yayınevleri bu durumu gözetmeden rastgele metinleri seçmekte ve önceki yıl işlenen metni sonraki yıl tekrar kitaba almakta ve bu durum öğrencilerin derse ilgisini düşürdüğü gibi aşırı derecede sıkılmalarına sebep olmaktadır (1. Görüşmeci).

Öğretmenler kitaplarda dinleme ve konuşma becerisinin yeterli ve etkili bir düzeyde ele alınmadığını ifade etmekte ve bu becerilere yönelik etkili ve yeterli düzeyde bir öğretimin planlanmasının gerekli olduğunu belirtmektedirler.

Kitaplarda konuşma ve dinleme etkinliklerinin sayısı yetersizdir. Bu durum gözden geçirilmeli okuma ve yazma kadar etkili bir konuşma ve dinleme eğitimi de yapılabilmesi için kitaplarda bu becerilere önem verilmelidir (3. Görüşmeci).

Dinleme eğitimine yeterli önem verilmemektedir. Kitapların güncellenmesi aşamasında buna yönelik çalışmalar yapılabilir (8. Görüşmeci).

Öğretmenler kitaplarda öğrencilerin ilgisini çekecek ve konuyu bir bakıma özetleyecek görsel içeriklerin kullanılması gerektiğini ifade etmektedir.

Kitaplarda kullanılan görsellerin öğrencilerin ilgisini çekmediğini düşünüyorum. Hatta bazı görsellerin işlenen konu ile alakası olmadığını görüyorum ve bu durum kitapların niteliğini düşürmektedir. Öğrencilerin sevebileceği onların dünyasında yer bulan görsellerin ki bu Keloğlan olur Nasrettin Hoca olur ya da çok sevdikleri çizgi kahramanlar olur bunların mutlaka kitaplarda çokça yer alması gerektiğini düşünüyorum (5.Görüşmec).

Kitaplarda seçilen metinler kadar görsel resimler veya karikatürler de çok önemli ama bu durum genelde göz ardı edilmektedir (10. Görüşmec).

Öğretmenler dil bilgisi konularının belli bir düzen ve dönem içerisinde eşit oranda dağıtılması gerektiğini ifade etmekte Türkçe ders kitaplarında sözcük, deyim ve atasözü çalışmalarına yeterli düzeyde yer verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Onlara göre öğrencilerin okuduğunu anlama becerisinde görülen eksikliğin önemli bir sebebi yeterli düzeyde kelime ve deyim anlamı bilmemeleridir. Öğretmenler çok bilinen kelime veya deyimlerin anlamlarının bile bilinmediğini ve kendilerine sorulduğunu ifade etmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlerin bir bölümü öğretmen kılavuz kitaplarının kaldırılmasını doğru bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Kılavuz kitapların birçok konuda kendilerine ders işleme ve derse hazırlık sürecinde yardımcı olduğunu ve başvurdukları en temel kaynak olduğunu belirtmişlerdir.

Kılavuz kitapların kaldırılması iyi olmadı. Bu kitaplar gerek derse hazırlık gerek ders işleme sürecinde yararlandığımız temel kaynaklardı (3. Görüşmec).

2 öğretmen özellikle 8. sınıf tema değerlendirme çalışmalarında MEB'in yayınladığı merkezi sınavlara yönelik örnek sorular niteliğinde soruların yer alması gerektiğini belirtmiştir. Böyle yapılırsa bu soruların hem öğrenciler için hem de öğretmenler için önemli bir rehber olacağını ifade etmişlerdir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre hazırlanan Türkçe ders kitaplarına yönelik öğretmen görüşleri alınmış böylece hazırlanan bu kitapların uygulama sürecine ilişkin bir bakış açısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Böylelikle 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ifade edilen izleme ve değerlendirme sürecine bir katkı sağlanması amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre görüşme yapılan öğretmenlerin çoğu ders kitaplarındaki okuma anlama ve yazma etkinliklerini her sınıf düzeyi için (5,6,7,8) yeterli görmektedir. Ayrıca görüşme yapılan öğretmenlerin yarıya yakını MEB Yayınları tarafından hazırlanan Türkçe ders kitaplarını (5 ve 8. sınıf) görsel içerik, etkinliklerin niteliği, metin ve şiir seçimi ve öğrenci seviyesine uygunluk açısından daha yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir. Buna karşın öğretmenlerin bir çoğu özellikle (6 ve 7. sınıf) kitaplarının metin seçimini beğenmediklerini belirtmişlerdir. Karakuş (2014)'a göre 12-14 yaş grubuna yönelik hazırlanan Türkçe ders kitapları diğer ders kitaplarına göre daha önemlidir çünkü öğrenciler hem Türk hem Dünya edebiyatının en seçkin örnekleri ile bu kitaplarda karşılaşmalıdır. Bunun için bu kitaplarda tercih edilecek metinler her yönüyle uzman görüşleri çerçevesinde düzenlenmeli ve öğrencilerde dil bilinci ve dil zevki oluşturacak nitelikte olmalıdır.

Görüşmeci öğretmenlerin bir çoğu, kitaplarda yer alan dinleme ve konuşma etkinliklerini yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilerin "kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme, yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev, eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaları" (MEB, 2018: 4) amaçlanmıştır. Bu anlamda programın amaçlarına dönük hazırlanan ders kitaplarında öğrencilerin bütün dil becerilerinin en üst düzeyde geliştirilmesi önemsenmeli ve etkinlikler bu çerçevede hazırlanmalıdır. Brownell (2016)'e göre dinleme becerisi ilk öğrenilen ve en sık kullanılan beceri olmasına karşın öğretim sürecinde en az yer verilen beceridir. Çiftçi (2001)'ye göre ise dinleme becerisi eğitsel ve sosyal anlamda çok önemli olmasına karşın ülkemizde yeterli önem verilmeyen ihmal edilmiş bir beceridir. "Günümüzde bilgiyi kullanma ve üretme ön plana çıkarken diğer insanlarla birlikte mutlu bir yaşam sürdürebilmek için öğrencilerin temel becerilerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır" (MEB, 2017: 5). Bu anlamda tıpkı okuma ve yazma gibi dinleme ve konuşma becerilerinin geliştirilmesi ders kitaplarının temel amaçları arasında yer almalı, bunun en etkili şekilde gerçekleşmesi için etkinlik ve uygulamalara kitaplarda yer verilmelidir. "Türkçe derslerinde öğrencilerin konuşma, dinleme, anlama, yazma ve okuma becerilerini geliştirecek metin türlerine yeterince yer verilmelidir. Sadece bu becerilerden birinin gelişimine yönelik metin türü kullanılmamalıdır" (Yurt ve Arslan, 2014: 326).

Aynı metinlerin farklı sınıf düzeylerinde yer alması öğretmenler tarafından eleştirilmektedir. Örneğin Mustafa Kemal'in Kağnısı adlı şiirin hem 5 hem 7. sınıf düzeyinde ele alınmasının öğrencilerin metin işleme sürecinde sıkılmalarına sebep olduğu ve önceki sınıflarda işlenen metinlerin öğrenme ortamında öğrencilerin ilgisini çekmediği öğretmenlerce ifade edilmektedir. Solak ve Yaylı (2009) yaptıkları çalışmada bu duruma dikkat çekmişlerdir. Kitaplara alınan bazı metinlerin seçiminde öğrenci seviyesinin gözetenmediğini belirterek; 7. sınıf düzeyinde kitaba alınan bir metnin 8. sınıf düzeyinde de kitaba alındığını veya 6. sınıf düzeyinde kitaba alınan bir metnin başka bir yayında 8. sınıf düzeyinde kitaba alındığını ifade etmişlerdir. Bu durumun öğrenci ve öğretmenlerde kafa karışıklığına sebep olduğuna dikkat çekmişlerdir. Yapılan bu araştırma Solak ve Yaylı (2009)'nın bulgularına paralellik göstermektedir. Görüşme yapılan öğretmenler aynı metin veya şiirin farklı sınıf düzeylerinde tekrar kitaba alınmasının hem kendilerinde hem de öğrencilerde metin işleme sürecine yönelik olumsuz bir tutum geliştirdiğini belirtmişlerdir. Bu soruna karşın bir metin analizi yapılması, kitaplara alınacak metinlerin öğrenci düzeylerine göre sınıflandırılması yararlı olacaktır.

Türkçe ders kitaplarının nitelikli bir içeriğinin bulunması kadar zengin bir görsel içeriğe sahip olması da oldukça önemlidir. Özellikle 5 ve 6. sınıf düzeylerinde metinlere yönelik hazırlanan görseller öğrencilerin ilgisini çekmekte ve metinlerin anlamlandırılmasına önemli derecede katkı sağlamaktadır. Görüşme yapılan öğretmenlerin yarısı Türkçe ders kitaplarını görsel içerik açısından yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Güneş (2007)'e göre görsel içerikler zihinsel ve sosyal becerilerin yanında dil gelişimine de önemli katkı sağlamakta ayrıca öğrenme ve anlama becerileri ile zihinsel bağımsızlık becerisinin kazandırılması açısından da büyük önem

taşımaktadır. Görsel okuma becerisinin kullanılması ve geliştirilmesinde sıklıkla kullanılan Türkçe ders kitapları görselleri, öğrencilerde düşünme becerisi ile anlamayı geliştirmekte ve bilgileri bir bütün halinde görmeyi sağlamaktadır. Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarının hazırlanması sürecinde zengin bir görsel içerik oluşturulmalı ve metinlerle bir bütünlük içinde bu görsel içerikler kullanılmalıdır.

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda dil bilgisine ilişkin ayrı bir öğrenme alanı ve kazanım grubuna yer verilmemiştir. Dil bilgisinin temel becerilerin (okuma, yazma, konuşma, dinleme) gelişimine katkı sağlaması esas alınmış ve dil bilgisi kazanımlarına temel öğrenme alanlarına dönük kazanımlar içerisinde yer verilmiştir. Görüşme yapılan bazı öğretmenler kitaplarda dil bilgisi etkinliklerinin zor olduğunu ifade etmiş; bazıları ise dil bilgisi etkinliklerinin kitaplarda düzensiz şekilde dağıtıldığını belirtmiştir. Dil bilgisi konuları ezber konusu olarak görülmemeli dil bilgisi kurallarının öğrencilerin okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerine katkı sağlaması amaçlanmalıdır (Çarkıt, 2013). Ayrıca dil bilgisi etkinliklerinin işlenen metin temelli hazırlanması bir yandan metnin anlaşılmasına katkı sağlarken bir yandan da öğrencilere öğrendikleri dil bilgisi kurallarını uygulama olanağı sunacaktır. Bu çerçevede öğretmenler kitaplarda ayrı bir dil bilgisi alanı talep etmemeli bunun yerine dil bilgisi kurallarını öğrencilerin temel becerilerini geliştirecek düzeyde ele alarak kitapta yer alan etkinlikleri bu çerçevede işlemeleri öğrencilerin temel dil becerilerinin gelişimi açısından faydalı olacaktır.

Görüşme yapılan öğretmenler ders kitaplarının daha nitelikli hale gelmesi için öğrencilerin ilgisini çekecek metinlere yer verilmesi, dinleme ve konuşma becerilerinin geliştirilmesine dönük etkili ve yeterli düzeyde etkinliğin bulunması, kitapların zengin bir görsel içeriğe sahip olması, metinlerin öğrenci seviyelerine uygun seçilmesi, daha çok deyim ve atasözü çalışmasına yer verilmesi, öğretmen kılavuz kitaplarının yeniden basılması gibi öneriler sunmuştur. Kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesi adına kitapların hem biçim hem içerik olarak öğrencilerin ilgi alanına hitap etmesi gerekir (Özbay, 2003). Kitaplarda yer alan metinlerin hazırlanma sürecinde gerek okuma anlama gerek söz varlığı bağlamında öğrenci seviyeleri gözetenmelidir. Bu doğrultuda her sınıf düzeyinde metin analizlerinin yapılması faydalı olacaktır. Türkçe dersleri öğrencilerin yazılı iletişim becerilerinin gelişimine hizmet ettiği kadar sözlü iletişim becerilerinin gelişimine de aynı oranda hizmet etmelidir. Onların iyi bir dinleyici, etkili bir konuşmacı olabilmeleri için yeterli ve gerekli faaliyetlere ders kitaplarında yer verilmelidir. Bütün bunlar göz önüne alındığında, ders kitaplarının hazırlanma aşamasında, öğretmenlerin uygulama sürecine dönük deneyim ve görüşlerine başvurulmasının hazırlanan kitapların daha nitelikli ve yararlı olmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- AĞIN Haykır, H., Kaplan, H., Tarakcı, R., Üstün., E. (2018). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 5*. Ankara: MEB Yayınları.
- ARSLAN, M. M., Mirici, İ. H., Yaman, M. (2001). *Millî Eğitimin Yasal Dayanağı Mevzuat – I*. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.

BROWNELL, J. (2016). *Listening Attitudes Principles and Skills*. London and New York: Routledge.

ÇARKIT, C. (2013). *Ortaokullarda Dil Bilgisi Öğretim Sürecinin Yapılandırma Yaklaşım Açısından Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

ÇİFTÇİ, M. (2001). Dinleme Eğitimi ve Dinlemeyi Etkileyen Faktörler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 2, S. 2: s. 165-177.

DUBAN, N.; Yelken T.Y. (2010). Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Ve Yansıtıcı Öğretmen Özellikleriyle İlgili Görüşleri, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt 19, S,2: s. 343 – 336.

GARLAND, K. J., & Noyes, J. M. (2005). Attitudes and confidence towards computers and books as learning tool: a cross-sectioned study of student cohorts. *British Journal of Educational Technology*. 36 (1): p. 85-91.

GÜNEŞ, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

KARAKUŞ, N. (2014). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Dil ve Anlatım Yönünden İncelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*. Yıl, 7. S. XVIII: s. 567-593.

KAYA, B. (2018). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7 Ders Kitabı*. Ankara: Dersdestek Yayıncılık.

MARSH, C.J., & Willis, G. (2007). *Curriculum: Alternative Approaches, Ongoing Issues*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

MEB, (2012). Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği. mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1605.pdf. Erişim Tarihi: 19.12.2018.

MEB, (2017). Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1,2,3,4,5,6,7, ve 8. Sınıflar). Ankara: MEB Yayınları

MEB, (2018). Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1,2,3,4,5,6,7, ve 8. Sınıflar). Ankara: MEB Yayınları

METE, G., Karaaslan, M., Kaya, Y., Ozan, Ş., Özdemir, D. (2018). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8 Ders Kitabı (Ed. İlhan Erdem)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

ÖZBAY, M. (2003). Türkçe Öğretiminde Hedef-Araç İlişkisinin Ders Kitabı Örneğinde Değerlendirilmesi. *TÜBAR- S. XIII: s. 59-69*.

ÖZDEMİR, S.M., (2009). Eğitimde Program Değerlendirme ve Türkiyede Eğitim Programlarını Değerlendirme Çalışmalarının İncelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt:VI, S. II: s.126-149.

PATTON, M.Q.(2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi

SOLAK, M. Yaylı, D. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Ders Kitaplarının Türler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Vol 2, No 9: s. 444-453.

ŞEKERCİ, Y. (2018). *6. Sınıf Ortaokul Türkçe Ders Kitabı*. Ankara: Eksen Yayıncılık.

YILDIRIM, A., & Şimşek, H. (2016). *Nitel Araştırma Yöntemleri (10. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

YURT, G., & Arslan, M.(2014). 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Şekil-İçerik-Metin Yönünden İncelenmesi: Zambak ve Pasifik Yayınları Örneği. *SDÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. S. 31. s. 317-327